

שני ח

יציאת שבת

7:32

כניסת שבת

6:34

יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים

מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

שנה שלושים ושמונה, גליון מס' 45

פרשת כי תבוא, אלול תשע"ז

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

אפרטות

"אַרְמֵי אֲבָד אֲבִי"

ראשית "מקרא ביכורים", עוסק כביכול במבוא להיסטוריה של עם ישראל. את המילים "אַרְמֵי אֲבָד אֲבִי וַיָּרָד מצרימה" (כו, ה), מסביר רש"י במקום: "מזכיר חסדי המקום, 'אַרְמֵי אֲבָד אֲבִי' - לָכֵן בָּקַשׁ לַעֲקוֹר אֶת הַכֹּל, כַּשֶּׁרְדָף אַחַר יַעֲקֹב. 'וַיָּרָד מִצְרִימָה' - עוֹד אַחֲרַיִם בָּאוּ עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, שֶׁאַחֲרַיִם זֹאת יָרַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם". למתבונן, קשה להבין, אלו חסדים של הקב"ה יש כאן, כאשר אחרי גלותו של יעקב בחרן, גלה שוב למצרים?

תשובה חלקית לשאלה זו, נותן הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" וזה לשונו: "היה יעקב אבינו ראוי להיות גולה, גזרת ה' לאברהם אבינו. ובהיות יעקב פָּאָרַם כ"ב שנים, היה ראוי להיות נשאר שם בגלות, אבל ראה הקב"ה אכזריות של לבן שהיה אובד אבי, על כן הוציאו משם והגלהו למצרים".

במגילת איכה, קוראים אנו את הפסוק: "מפי עליון לא תצא, הרעות והטוב" (ג, לח). אומר על כך הספרא לפרשת בְּחֻקֵי (פ' ב): "מפי עליון לא תצא הרעות, אלא הטוב". כלומר, גם כאשר דברים נראים לנו בְּעֵינֵי בָשָׂר כְּרָעִים וְקִשִּׁים מְנַשְׂא, אֵינָן כּוֹנְנֵתוּ יִתְבַרֵךְ לְהִרְעֵ חַס וְשֵׁלֹם, אֵלֶּא לְהִיטִיב, כַּדְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא בְּבִרְכּוֹת (ס, ב): "לְעוֹלָם יֵהָא אָדָם רַגִּיל לּוֹמַר: 'כָּל דְּעִבִיד רַחֲמָנָא לְטִיב עֵבִיד'".

אין פלא, שמימרא זו באה דווקא מפיו של רבי עקיבא. זהו אותו רבי עקיבא, עליו מספר המדרש סיפורים רבים, אודות ויכוחים בינו ובין חכמים, לאור המצב הנורא של ישראל אחר החורבן. ויכוחים המסתיימים במילים (וילקוט שמעוני, רמז תתסה): "עקיבא נחמתנו". הרי גם רבי עקיבא רואה את המצב הנורא ובוודאי לא נתעלמה ממנו ההלכה, שהרואה ירושלים בחורבנה - חייב לקרוע. גם חבריו של רבי עקיבא, לבטח הכירו את שתי הנבואות עליהן מסתמך רבי עקיבא, איך יכול להיות איפוא פער כזה בין רגשותיהם?

אלא, שחבריו של רבי עקיבא רואים את המצב הנורא בו נתונה ארץ ישראל, ירושלים, מקום המקדש, ומתוך הצער הנורא - אין הם מסוגלים לצפות את העתיד. לעומתם, רבי עקיבא, זה המצטער כל יום אימתי יגיע פסוק זה לְיָדֵי וְאַקְיַמְנוּ, רואה מתוך החורבן את הגאולה העתידה. הוא מסוגל לשמוח מתוך הצרות, כיוון שהוא יודע שבסופן של צרות - תבוא גאולה.

דווקא בתקופה זו של יסורי הגאולה, עלינו להאמין ולבטוח כי מתוך המאפליה "אור חדש על ציון תאיר ונוכה כולנו במהרה לאורו".

נפתלי יערי

גליון זה מוקדש לע"נ מרת קילה ב"ר אשר (גוטשלק) יערי ע"ה
נלב"ע כ"א באלול תשנ"ד

ולע"נ ר' יצחק ב"ר אשר גוטשלק, זוגתו מרת מינה ב"ר נפתלי ושלוש ילדיהם הי"ד
שנספו ע"י הנאצים בערב יוה"כ תש"ה

כמו כן מוקדש הגליון לע"נ ר' יצחק ב"ר אשר רויטמן ז"ל, נלב"ע כ"ד באלול תשל"ה
ולע"נ מרת אילונה ייטל רוט ע"ה בת ר' יוסף חיים לייטנר ז"ל, נלב"ע כ"ה באלול תר"ץ

תנצב"ה

לאורם נלך / עורך: נפתלי יערי

המהר"ל מפראג יום פטירתו י"ח באלול

המהר"ל נולד ככל הנראה בפוזנן שבפולין, לאחר שאביו רבי בצלאל מוורמייזא היגר מאשכנז למרכז היהודי החדש בפולין. קיימת מסורת משפחתית, לפיה הוא היה צאצא של ראשי הגולה ובפרט של בוסתנאי בן חנינאי. המהר"ל היה הצעיר במשפחה של ארבעה בנים. אָחִיו היו גם הם תלמידי חכמים מובהקים. המהר"ל היה תלמידו של המהרש"ל, המבוגר ממנו בעשור בלבד. בגיל 32 נישא לפרל, בתו הנמרצת של שמואל שמילקה רייש, אחד מעשירי העיר. לזוג נולדו שש בנות ובן בשם בצלאל, שנקרא על שם אבי המהר"ל. בשנת ה'שי"ג (1553) התמנה המהר"ל כאב בית דין בניקלשבורג וכרבן של כל קהילות מוראביה. הוא כיהן שם כרב 20 שנה ותיקן תקנות רבות. חלק גדול מן התקנות הללו, עוסק בהגבלת השימוש במוותרות. בשנת ה'של"ג, עזב המהר"ל את הרבנות בניקלשבורג ועבר להתגורר בפראג, כאיש פרטי. כעבור זמן קצר, ייסד ב"קלויז" - אחד משני בתי הכנסת המרכזיים של פראג - בית מדרש גדול. מוסד זה לא נקרא ישיבה, במכוון, כדי להדגיש את שיטתו השונה של המהר"ל בלימוד, שיטה שדחתה בחריפות את שיטת הפלפול ששלטה בישיבות אשכנז.

עוד בטרם נתמנה לרב או לדיין בפראג, ייסד "חברה קדישא" וכתב את תקנותיה, שאחר כך היוו דוגמה לתקנות ה"חברה קדישא" בכל אירופה. בשנת ה'שמ"ג, נפטר רבה של פראג והמועמד הברור להחליפו היה המהר"ל, שאף הוזמן לדרוש בבית הכנסת המרכזי שבעיר, ה"אלטנוישול". לנוכח אי-מינויו, חזר המהר"ל לעירו פוזנן וכיהן בה כרב ארבע שנים. בשנת ה'שמ"ה, חמש שנים לאחר שעזב את העיר, חזר המהר"ל לפראג ובדרשתו הוא דרש שהעשירים יתמכו בעניי הקהילה. באותה דרשה, גם תקף את מוסד "ראש הקהל" וטען שיש לבטלו. בשלוש השנים הבאות, חי המהר"ל בפראג ללא תואר רשמי, אך למעשה נחשב למנהיגם של יהודי פראג.

בחוודש אדר ה'שנ"ב, הוזמן המהר"ל לחצרו של הקיסר רודולף השני. הקיסר העניק יחס טוב ליהודים, בדומה לאביו - מקסימיליאן השני. גם חתניו של המהר"ל אינם מפרטים ואינם מוסרים את הסיבה להזמנה. סיבות אפשריות שהועלו על ידי החוקרים הן, דיון בנושא מצב היהודים, או לחלופין בשל שאיפותיו המדעיות של הקיסר. באייר של אותה שנה, חזר המהר"ל שוב לעיירת הולדתו וכיהן בה כרבה של פולין רבתי, אב בית דין וראש הישיבה במקום. בתפקידים אלו כיהן חמש שנים. בתקופה זו כיהן ברבנות העיר רבי מרדכי יפה.

בשנת ה'שנ"ז, חזר לפראג בפעם השלישית והאחרונה, והפעם התמנה רשמית לאב בית הדין ולראש הישיבה במקום. כעבור שנתיים, התפטר מתפקיד ראש הישיבה. בין השנים ה'שנ"ח - ה'ש"ס, הדפיס המהר"ל ארבעה מספריו מפראג: "באר הגולה", "נצח ישראל", "אור חדש" ו"נר מצווה". ספרו "תפארת ישראל" הודפס בוונציה בשנת ה'שנ"ט. ב-י"ח באלול ה'שס"ט, נפטר המהר"ל. קהילת פראג הקימה מצבה גדולה על קברו ועל קבר פרל אשתו, שנפטרה כשלוש שנים וחצי לאחר מותו. בשמו של המהר"ל נקשרו אגדות רבות, הקשורות לעלילות של הנוצרים כנגד היהודים, המפורסמת שבהן יצירתו של "הגולם".

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק
 העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודיינות, בית שפירא, רחובות
 טלפון: 08-9412048
 אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach
 הדפסה: דפוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106

בסיוע כולל "יד ברודמן" רחובות

קללות נבואיות

הרמב"ן רואה בפרשת התוכחה הקשה שבפרשתנו, נבואות לעתיד (כח, מב): "ועל דעתך, גם זה מִרְמְיוֹתָיו". לשיטתו, יש פסוקים המרמזים על אירועים מסוימים שהתרחשו בְּרִבּוֹת הימים. גם אני אלך בקו פרשני זה, ואוסיף דוגמאות שאינן ברמב"ן. "ודע (אומר רמב"ן, שם), כי כל התוכחות בַּמִּצְוָה ובמהומה...". כלומר, התיאורים בפסוקים טו-לה, הכוללים פגיעה בחקלאות, במגפות, בחולשה ביטחונית ועוד, "הן עד פְּלוֹתוֹ אוֹתָךְ מֵהָאָרֶץ", בחורבן בית ראשון. ואכן, הלומד את ספרי "שופטים" ו"מלכים", יכול למצוא שם אירועים הרמוזים בפרשה. במיוחד מזכירה לי פרשתנו, את התקופה שלפני גְּדֵעוֹן: העמלקים והמדיינים גזלו את הרכוש והיבול - "והיית אך עשוק וגזול כל הימים, ואין מושיע" (כח, כט), "שוֹרֵךְ טְבוּיָה לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֵאכַל מִמֶּנּוּ... צֹאנֶךָ נִתְנוֹת לְאַבְיָדֶיךָ ואין לך מושיע" (שם, פסוק לא) ועוד.

תיאורים קשים בפרשתנו מתארים רעב נורא, עד כדי אכילת הילדים הרכים: "כי תֵאכְלֶם בְּחֶסֶד-כָּל-בְּסֹתֶר, בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק... " (שם, פסוק נז). ובספר איכה: "אם תֵאכְלֶנָה נְשִׁים פְּרָגִים" (ב, כ), ופסוק נוסף בהמשך. אם כן, מעיד הנביא ירמיה על התגשמות נבואות משה, בעת חורבן בית ראשון. גם במלכים-ב, פרק ו' מתואר, שבמצור קשה על שומרון, באו שתי נשים למשפט לפני המלך יהורם. הן רבו על חלוקת ילדיהן: היום נאכל את בני, ומחר את בנך וכו'.

אבל לשיטת הרמב"ן, תיאורים קשים אלו לקוחים מהמצור הרומאי לפני חורבן בית שני, כי לדבריו, מפסוק לו עד פסוק סד, רומות התורה לתקופת בית שני. על הפסוק:

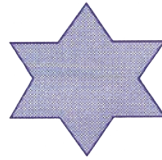

"וילך ה' אִתְּךָ וְאֵת מִלְכְּךָ... אֵל גּוֹי אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ" (כח, לו), אומר הרמב"ן (שם, פסוק מב): "על לְכַת אַגְרִיפַס הַמֶּלֶךְ לְרֹמָא, גַּם יִתְכַן שִׁרְמוֹז לְמֶלֶךְ אַחֵר קוֹדֵם לְאַגְרִיפַס, וְהוּא אַרִיסְטוֹבֹלוֹס". וניתן לשאול: למה לא הזכיר הרמב"ן הגליית מלכים גם לפני חורבן בית ראשון - יהויכין, צדקיהו ועוד? אלא, כאמור, הרמב"ן סבור, שחלק מהנבואות כאן מיוחסות לימי בית שני. וממשיך הרמב"ן ומספר, שאגריפס השבוי, שב לארץ עם הילולת רומי וסייע להם לכבוש את הארץ, לקיים את הנאמר בפרקנו: "ועבדת את אֲבִיבֶיךָ" (שם, פסוק מח).

ואז, שוב אחרי תיאורי סבל קשים שיהיו גם בתקופת בית שני (ראו שם, פסוקים לח-סב), יגיע: "וְנִסְחַתְּמֶם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ" (שם, פסוק סג), "וְהִפְיָצָךָ ה' בְּכָל הָעַמִּים, מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ... " (שם, פסוק סד) - חורבן וגלות בית שני. ומפסוק סה וְאֵלֶיךָ, מדובר על הגלות הארוכה - אלפיים שנות גלות. לצערנו, גם בתקופה זו נתקיימו מנבואות התורה כאן: "וּבְגוֹלִים הֵהֵם לֹא תִרְגִּיעוּ... והיו חייד תְּלָאִים לְךָ מִגַּד... " (שם, פסוקים סה-סו). מאורעות קשים שעבר עמנו בגלות זו, מתאימים לתיאורים הקשים קודם. זכינו בימינו גם לקיום דברי הרמב"ן כאן, שבתוכחה שבספר ויקרא, שרובה על תקופת הגלות האחרונה, הארוכה, יש גם הבטחה לגאולה.

מנחם אדלשטיין

שיח הרמב"ן

משה וזקני ישראל

"וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הָעָם לֵאמֹר: שְׁמֹר אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֹתְכֶם הַיּוֹם. וְהָיָה בַיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת-יַרְדֵּן אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר - ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ, וְהִקְמַתְּ לָךְ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשִׁדְּתָה אֹתָם בְּשִׂיד. וְקִתְבְּתָה עֲלֵיהֶן אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבֶרֶת, לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְּאֵ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר - ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ, אֶרֶץ וְבַת חָלָב וְדָבָשׁ, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ." (דברים כז, א-ג).

בכל התורה כולה, משה הוא המצווה את עם ישראל. **רבי משה בן נחמן** מקשה, מדוע בציווי הנוכחי לשמור את מצוות ה', מדגישה התורה כי גם הזקנים ציוו עם ישראל! תירוצו, כי משה ציווה על המצוות, והזקנים הזהירו את העם על קיומם ושמירתם: "כי אחרי שהשלים משה דבריו, צָוָה לְזִקְנֵים שִׁדְּבוּ גַם הֵם עִמּוֹ וַיִּזְהָרוּ בְּעַם לְשִׁמּוֹר כָּל הַמִּצְוֹת, כִּי כָל עִם הוֹלֵךְ בְּעֵצַת זִקְנָיו".

דבר ברור הוא, שהעם הולך בעצת זקניו, כפי שאמרו חכמינו ז"ל: "מי שנוטל עצה מן הזקנים - אינו נכשל" (שמות רבה ג, י). עוד מוסיף **הרמב"ן**, כי לאחר שהתורה אמרה כי משה והזקנים מצווים את עם ישראל, בחרה התורה להתבטא בלשון יחיד: "אנכי מצווה" ולא "אנחנו". כל זאת, כדי לחדד שהציווי העיקרי היה על ידי משה ואילו הזקנים הכינו את לב העם לשמוע ולהאזין: "וכתיב וְאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֹתְכֶם" - ולא 'אנחנו', כי עיקר הדיבור למשה, והזקנים ירימו קולם לאמר לעם שמעו והאזינו וְעִשׂוּ".

כך מציינו בהמשך, שהפסוק פותח בלשון יחיד - "וידבר", למרות שמדובר על רבים. על פי **הרמב"ן**, גם שם עיקר הדיבור

"מקרא ביכורים" - חזרה ושינון

"וְהָיָה כִּי תִבּוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה, וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ. וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְּרֵא מֵאֲרָצָה, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַתָּ בְּסֵנֶא, וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּנָן שְׁמֹנוֹ שָׁם. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הֵהֵם, וְאָמַרְתָּ אֵלָיו: הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֶיךָ, כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׁבַע ה' לְאַבְרָהָם לֵאמֹר: וְלָקַח הַכֹּהֵן הַסֵּנֶא מֵיָדְךָ וַיָּבִיאוּ לְפָנַי מִצִּבּוֹן ה' אֱלֹהֶיךָ. וְעֵנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנָיו ה' אֱלֹהֶיךָ: אֲרָמִי אֲבִי וַיִּגְדַּד מִצְרַיִם וַיְגַרְרֵנִי שָׁם בְּמִתְיָ מֵעַט, וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גְדוֹל עָצוּם וְרַב... " (כו, א-ה). מתוך הפסוקים עולה, כי יש כאן שתי מצוות נפרדות: **האחת**, מצוות הבאת הביכורים, ו**השנייה**, מצוות מקרא ביכורים, דהיינו, קריאת כל הפרשה מ"אֲרָמִי אֲבִי" ועד "ועתה הבאתי את ראשית וכו'" (שם, פסוק י).

בעצם מצוות הבאת הביכורים, ניתן למצוא הגיון. הנה חלף קציר, בציר, גדיד (התמרים), מסיק ואסיף, האסמים והאוצרות מלאים, ראוי לומר "תודה" לפניו יתברך, על כל הטוב אשר גָּמְלוֹנוּ. יש כאן משום הכרת הטוב, הכנעת היצר ושבח לבורא, בהבאת "ראשית כל פרי האדמה" והקרבתו לפניו.

אך מה תועלת יש בחזרה שנתית על אותם פסוקים, על אותה סקירה היסטורית, הנאמרת בעת הבאת הביכורים? מה ערך יש למקרא ביכורים? הלא הסיפור ידוע: על שאלה זו משיב

הציווי היה למשה, אבל הכהנים היו מכינים ומזרזים את לב העם, לשמוע ולהבין את דבריו של משה. לכן פתח בלשון יחיד והמשיך בלשון רבים: "וכן יִדְבַר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הִלְוִים אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל וגו' (שם, פסוק ט), כי אמרו הכהנים לְעַם 'הִסְקַת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל', ומשה אמר 'היום הזה נְהַיִיתָ לְעַם'".

בסוף דבריו מעיר **הרמב"ן**, כי על-פי דעתו של ה"אבן עזרא" מה שנאמר בתורה "המצווה" - אין הכוונה על כל המצוות, אלא על המצווה הנאמרת בסמוך, הקמת האבנים בעברם את הירדן: "אבל רבי אברהם אמר, כי 'שמור את כל המצווה', מְצוֹת האבנים אשר יזכיר, ו**איננו נכון**" (רמב"ן, דברים כז, א, ד"ה וטעם וְצִוּ מֹשֶׁה).

לדעתו של **הרמב"ן**, אין הכוונה למצוות הקמת האבנים אלא על כל המצוות. שאילו התורה הייתה מדברת על מצוות הקמת האבנים, הייתה התורה צריכה לומר: "שמור את המצווה" ולא לומר "כל המצווה".

עוד מוסיף **הרמב"ן**, כי על פי דעתו של ה"אבן עזרא" המבוססת על דבריו של **רבי סעדיה גאון**, כי נצטוו עם ישראל לכתוב את דברי התורה על האבנים בירדן, הכוונה לכתוב מניין המצוות: "אמר רבי אברהם בשם הגאון, שכתבו עליהם מִנְיַן הַמִּצְוֹת כמו הכתובות בהלכות גדולות כעין אזהרות, וטעם 'בְּצֵר הַיָּטִב' (שם, פסוק ח), הכתיבה. ורבותינו אמרו (סוטה לב, א), בשבעים לשון. ומצינו בספר תְּאֵגִי, שהיתה כל התורה כתובה בהן מבראשית עד לעיני כל ישראל בְּתֵאגִי וְזִינְיָה, ומשם נעתקו הַתְּאֵגִין בכל התורה. ויתכן שהיו האבנים גדולות מאד, או שהיה מְמַעֶשֶׂה הַנְּסִים" (רמב"ן, דברים כז, ג, ד"ה וכתבת עליהן).

לדעתו של **הרמב"ן**, המבוססת על דברי חכמינו בתלמוד, על האבנים היה כתוב את כל התורה ממש. על כן האבנים היו גדולות, כדי שיוכלו לכתוב בהם את כל התורה, או שהיו האבנים קטנות ובנס הצליחו לכתוב עליהם את כל התורה.

הרב אבי שישי

"חנוך לנער"

"**החינוך**" (מצוה תרו): "מְשַׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה, לִפִּי שְׁהָאֵדָם מְעוֹרָר מַחֲשַׁבוֹתָיו וּמְצַיֵּיר בְּלִבּוֹ הָאֵמֶת בְּכַח דְּבַרֵּי פִּי, עַל כֵּן, בְּהִיטִיב אֵלָיו הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא וּבְבָרְכוֹ אוֹתוֹ וְאֵת אֲדַמְתּוֹ לַעֲשׂוֹת פִּירוֹת, וּזְכָה לְהַבְיֵאֵם לְבֵית אֱלֹהֵינוּ, רֵאיוֹ לוֹ לַעֲוֹר לִבּוֹ בְּדַבְרֵי פִּיהוּ וּלְחֻשׁוֹב כִּי הַכֹּל הִגִּיעַ אֵלָיו מֵאֵת אֲדוֹן הָעוֹלָם, וַיִּסְפַּר חֲסִידוֹ יִתְבַרַךְ עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ כָּלֵל. וְעַל כֵּן, מִתְחִיל בְּעַנְּן יַעֲקֹב אֲבִינוּ שְׁחֻלְצוֹ הָא-ל מִיַּד לָכֵן וְעַנְּן עֲבוֹדַת הַמִּצְרַיִים בְּנֹגַהּ וְהִצִּילָנוּ הוּא בְרוּךְ הוּא מְיָדָם, וְאַחַר הַשְּׁבָח - מִבְּקֶשׁ מִלְּפָנָיו לְהַתְמִיד הַבְּרָכָה עֲלָיו, וּמִתּוֹךְ הַתְּעוֹרָרוֹת נִפְשׁוֹ בְּשִׁבַח הַשֵּׁם וּבִטְבוֹ - זֹכָה וּמִתְבַּרְכֵת אֲרָצוֹ, וְעַל כֵּן צִיָּנוּ בְּרוּךְ הוּא עַל זֶה, כִּי חֲפָץ חֶסֶד הוּא". נִתַּן לְהַבִּין מִדְּבַרֵּי "הַחִינוּךְ", כִּי דוּקָא הִרְטוּאֵל הַקְּבוֹעַ "מִקְרָא בִּיכּוּרִים", הוּא הַמְעוֹרָר בְּנוֹ אֵת הַתְּחוּשָׁה, שֶׁהַכֹּל מֵאֵתוֹ יִתְבַרַךְ.

אחת הסכנות שבחזרה מרובה, היא הפיכת הדבר לשיגרה, למצוות אנשים מלומדה, לכן נקשר "מקרא ביכורים" אל הבאת הביכורים. כאשר האדם שמח וטוב לב, דווקא אז יש לו את כוחות הנפש להודות, לחזור שוב ולשגן, את הידוע זה מכבר ואין זה טורח.

נפתלי יערי

פינת ההלכה

אכילה לפני תפילת מוסף (ב)

בשבת שעברה למדנו, שאפשר לטעום אך לא לאכול (כביצה) קודם תפילת מוסף. ב"שולחן ערוך" (רפו, ג) לא הוזכר שיש לקדש לפני האכילה. אך ה"מגן אברהם" (רפו, סק"א) אומר, שוודאי שכבר יש חובה לקדש ואי אפשר לאכול בלי קידוש, משום שחובת קידוש חלה כבר לאחר תפילת שחרית ולא רק לאחר תפילת מוסף. הוא מוסיף ואומר, שלא ייתכן לומר שאפשר שבאמת לא חלה חובת קידוש ולכן אפשר לטעום גם מבלי לקדש, שהרי בסימן רפט סעיף א מבואר, שכאשר לא חלה חובת קידוש - מותר רק לשתות מים ולא לאכול, ומכיון שכאן מותר גם לאכול פת, סימן שכבר חלה חובת הקידוש. גם ה"בית חדש" סובר, שחובת קידוש כבר חלה לאחר שחרית.

מאידך, ה"עטרת זקנים" (סימן פט, סעיף ג) הביא, שהמהרש"ל (בהגהות לטור) סובר שמותר לשתות קודם תפילת

מוסף, מכיוון שעדיין לא חלה חובת קידוש. וכן ב"נחלת צבי" ("עטרת צבי", סק"ג) וב"נחלת שבעה" (סימן ו) מובא, שמותר לטעום קודם תפילת מוסף, משום שעדיין לא הגיע זמן קידוש. ה"משנה ברורה" (רפו, סק"ז) הכריע כ"מגן אברהם", שכבר לאחר שחרית ישנה חובה לקדש, ורק אם חלש לבו ואין לו על מה לקדש - יכול לאכול פירות ומיני תרגימא קודם מוסף, ללא קידוש.

אף שכאמור נפסק כשיטות הסוברות שחובת קידוש כן חלה לפני מוסף, ה"ברכי יוסף" (שם, סק"ז) פסק, שחוששים לחומרא גם לשיטות הסוברות שלא חלה חובת קידוש לפני מוסף אלא רק לאחר מוסף, ונמצא שלשיטות אלו לא יצא ידי חובת קידוש. על כן, גם אם קידש לפני מוסף באופן הראוי, לאחר תפילת מוסף כששב לביתו וסועד את סעודת השבת, עליו לעשות שוב קידוש כדי לצאת ידי חובת השיטות שלא חלה חובת קידוש לפני תפילת מוסף.

הזכרנו בעבר, שהגאון מוויילנא ("מעשה רב", אות קכב, הובא ב"ביאור הלכה", סימן רעג, ד"ה כתבו) סובר, שכדי לצאת ידי חובת "קידוש בְּמִקּוֹם סְעוּדָה", יש צורך לאכול דווקא פת ושתיית יין, אבל אכילת מזונות - אינה מועילה.

זהו טעם נוסף לחזור ולקדש לפני סעודת הבוקר. כך נוהגים רבים, והדבר שכח במועדים.

הרב אריה ויזל